

Останній дюйм (детальний переказ)

Джеймс Олдрідж

Добре, коли після двадцяти років роботи льотчиком ти і в сорок ще відчуваєш задоволення від польоту; добре, коли ти ще можеш радіти того, як артистично точно посадив машину: легенько натиснеш ручку, піднімеш невеличку хмарку куряви й плавно відвоюєш останній дюйм над землею! <...>

Але з польотами на ДС-3... вже покінчено... Компанія Тексегипто відмовилась від дорогих спроб знайти велике нафтове родовище, що давало б такі ж прибутки, а "Фейрчальд" перетворився в жалюгідну руїну і стояв у одному з єгипетських ангарів, укритий товстим шаром пилу <...>

Йому стукнуло сорок три... Він залишився з порожніми рукам, коли не брати до уваги байдужу дружину, якій він не був потрібен, та десятирічного сина, що народився надто пізно і, — Бен розумів десь у глибині душі, — чужого їм обом, самотнього, неприкаяного хлопчика, який у десять років розумів, що мати ним не цікавиться, а батько — стороння людина, яка не знає, про що з ним говорити, різка й небагатослівна в ті лічені хвилини, коли вони бували разом.

От і ця хвилина не була кращою за інші. Вен узяв з собою хлопчика на "Остер", який страшенно кидало на висоті двох тисяч футів над узбережжям Червоного моря, і чекав, що сина ось-ось закачає.

— Коли тебе занудить, — сказав Вен, — нагни голову нижче, щоб не забруднити всю машину.

— Добре. — Хлопчик мав дуже нещасний вигляд.

— Боїшся?

— Трохи, — відповів хлопець тихим і несміливим голосом, не схожим на грубуваті голоси американських дітей. — А літак не зла мається від цих поштовхів?

Вен не вмів заспокоювати сина, він сказав правду.

— Якщо машину не доглядати, вона неодмінно зламається.

— А ця... — почав хлопчик, але його дуже нудило, і він не закінчив.

— Ця в порядку, — роздратовано сказав батько. — Цілком справний літак.

Хлопчик опустив голову і тихенько заплакав.

Бен пожалкував, що взяв з собою сина. Всі великодушні поривання у них в сім'ї завжди закінчувались невдачею, їм обом давно бракувало цього почуття — черствій, плаксивій, провінціальній матері і різкому, нервовому батькові.

— Не плач! — наказував йому тепер Бен. Він знав, що тон у нього різкий, і сам завжди дивувався, чому не вміє розмовляти з хлопчиком. <...>

— А як ти знаєш, звідки віє вітер? — запитав хлопчик.

— По хвилях, по хмаринці, чуттям! — крикнув йому Бен.

Але він уже й сам не знав, чим керується, коли веде літак. Не думаючи, він знав з точністю до одного фута, де посадити машину. <...>

— Найголовніше — це правильно розрахувати, — сказав Бен. — Коли вирівнюєш літак, треба, щоб відстань до землі була шість дюймів... Якщо вище — стукнешся під час посадки... Надто низько — наскочиш на горбик і перекинешся. Головне — останній дюйм.

Деві кивнув. Він уже знав. Він бачив, як в Ель-Бабі, де вони брали напрокат машину, одного разу перекинувся такий "Остер". Учень, який літав на ньому, загинув.

— Бачиш! — закричав батько. — Шість дюймів. Коли він почне сідати, я беру назад ручку. Тягну її на себе. Отак! — сказав він, і літак торкнувся землі легко, мов сніжинка. — Останній дюйм! — І ієн зразу ж вимкнув мотор і натиснув на ножні гальма. Ніс літака надерся вгору, а гальма не дали йому зануритись у воду — до неї лишилося шість чи сім футів.

Двоє льотчиків повітряної лінії, які відкрили цю бухту, назвали її Акулячою — не через форму, а через її мешканців. У ній завжди водилася сила-силенна великих акул. <...> Бен і прилетів сюди, власне, заради акул, а тепер, коли потрапив у бухту, зовсім забув про хлопчика і тільки часом давав йому розпорядження: допомогти розвантажувати речі, закопати мішок з продуктами в мокрий пісок, змочити пісок морською водою, подавати інструменти і всякі дрібниці, потрібні для акваланга і камер.

А сюди хтось заходить коли-небудь? — запитав Деві.

Вен був надто зайнятий, щоб звертати увагу на те, що питає хлопчик, але все ж, почувши запитання, похитав головою:

— Ніхто! Ніхто не може сюди потрапити інакше, як легким літаком. <...>

Більше Деві ні про що не питав... Він уважно спостерігав, як батько готує свій акваланг і кіноапарат для підводних зйомок. <...> Гляди ж, не підходь до води! — наказав батько... Не смій навіть ступати в воду!

Деві кивнув.

Бену хотілося чим-небудь утішити хлопчика, але за багато років йому ні разу не вдалося цього зробити, а тепер було пізно. <...> Спочатку він старався завоювати прихильність хлопчика. Та хіба встигнеш чогось добитися за короткий тиждень, прожитий удома, і хіба можна назвати домом чужоземне селище в Аравії, яке Джоанна ненавиділа... Але... тепер, коли вона живе там, де їй хочеться, Джоанна, можливо, зуміє пробудити в собі хоч якусь цікавість до дитини. Поки що дружина не виявила ніякої цікавості, а минуло вже три місяці... <...>

Мене не буде хвилин двадцять. Потім я піднімусь, і ми поснідаємо... Ти поки що обклади камінням колеса машини і посидь під крилом у затінку. Зрозумів?

— Зрозумів, — відповів Деві. <...>

Взявши в рот трубку й опустивши вниз кіноапарат, щоб той своєю вагою тягнув його на дно, Бен зник під водою.

Деві поглядав на море, яке поглинуло його батька, наче міг у ньому що-небудь побачити. <...> Нічого не було видно ні на морі, яке вдалині зливалося з горизонтом, ні на безкраїх просторах випаленого сонцем узбережжя. <...> Під ним був тільки літак,

маленький сріблястий "Остер". Він ще потріскував, бо мотор ніяк не охолоджувався. Деві відчув свободу. Кругом на цілих сто миль не було нікого, і він міг посидіти в літаку та добре його роздивитись. Але запах, що йшов від літака, знов запаморочив йому голову. Хлопець виліз і облив водою пісок, де лежала їжа, а потім сів і став дивитись, чи не з'являться акули, яких знімав його батько. Під водою нічого не було видно, і в розпеченій тиші, залишившись сам один, — про що він не жалкував, хоч і гостро відчував свою самотність, — хлопчик роздумував, що ж з ним буде, якщо батько так ніколи й не впливе з морської глибини.

Бен, притулившись спиною до корала, мучився з клапаном, що регулює подачу повітря. <...>

Акул було багато, але вони тримались на відстані. Вони ніколи не підпливали так близько, щоб на них можна було як слід націлити об'єктив. Доведеться після обіду приманити їх до себе. Для цього він взяв у літак пів кінської ноги. <...>

— Цього разу, — сказав він собі, шумно випускаючи пухирці повітря, — я вже назнімаю їх не менше як на три тисячі доларів.

Телевізійна компанія платила йому по тисячі доларів за кожні п'ятсот метрів фільму про акул і тисячу доларів окремо за зйомку молота-риби. Але в цих водах молот-риба не водиться. Були тут дві чи три нешкідливі акули-велетні й досить велика плямиста акула-кішка, <...> але його цікавив великий орляк, який жив під навісом коралового рифу. За нього теж платили п'ятсот доларів, їм потрібен був кадр з орляком на відповідному фоні. Підводний кораловий світ, що кишів тисячами риб, був добрим фоном, а сам орляк лежав у своїй кораловій печері.

— Ага, ти ще тут! — сказав Бен тихенько.

Риба була чотири фути завдовжки, а важила один Бог знає скільки. Вона поглядала на Бена із своєї схованки, як і минулого разу — тиждень тому. Жила вона тут, мабуть, не менше ста років. Лягнувши у неї перед мордою ластами, Бен примусив її податися назад і зробив добрий кадр... Обернувшись, Бен відчув, як повз його ноги прошелестіла плавниками акула. Поки він знімав орляка, акули зайшли йому в тил.

— Ану, геть звідси, капосні душі! — закричав він, випускаючи величезні пухирі повітря.

<...> Бен незграбно відступив за вузький край рифу над поверхнею моря, перевернувся і пройшов останній дюйм шляху до безпечного місця.

— Мені ця погань зовсім не подобається! — сказав він уголос, виплюнувши з рота воду.

І тільки тут він помітив, що над ним стоїть хлопчик. Бен зовсім набув про його існування і не знайшов за потрібне пояснити, кого стосуються ці слова.

<...> Він відчув, що зробив велику дурницю, взявшись за таку роботу. Він був добрим льотчиком по нерозвіданих трасах, а зовсім не якимсь авантюристом, що ганяється за акулами з підводним кіно— апаратом. І все-таки йому пощастило, що він дістав хоч цю роботу.

Гроші, які Бен старанно заощаджував два роки, літаючи над розпеченою пустелею,

давали можливість дружині добре жити в Кембріджі. Тих невеликих коштів, що в нього лишилися, вистачало на утримання його самого, хлопчика, французенки із Сирії, яка доглядала дитину, і маленької квартирки в Каїрі, де вони жили утрюх. Але цей політ був останній... його робота закінчувалась і не було більше причин лишатись в Єгипті.

Вен тепер уже напевно одвезе хлопчика до матері, а потім пошукає роботу в Канаді — може, таки знайдеться що-небудь, коли, звичайно, пощастить і він зуміє приховати свій вік.

— А хто-небудь знає, що ми тут? — спитав Деві спітнілого від сну батька, коли той знову збирався спуститися під воду. <...>

— Ніхто не знає, що ми тут, — сказав Бен роздратовано. — Ми дістали в єгиптян дозвіл летіти в Хургалу. Вони не знають, що ми налетіли так далеко. І не повинні знати. <".> Але раптом зрозумів, хоч і пізно, що Деві непокоїть не страх бути пійманим, він просто боїться лишитися сам. — Ти не бійся, — промовив Бен грубувато, — нічого з тобою не станеться!

Зривається вітер, — сказав Деві, як завжди тихо і надто серйозно.

— Знаю. Я пробуду під водою лише півгодини. Потім піднімусь, наряджу нову плівку і опускаю ще хвилин на десять. Займись тут чим-небудь. Шкода, що ти не захопив із собою вудочки.

"Треба було йому про де нагадати", — подумав Бен, занурюючись у воду разом із принадою з конини. Принаду він поклав на добре освітлену коралову гілку, а камеру встановив на виступі. Потім він міцно прив'язав м'ясо телефонним дротом до корала, щоб акулам важче було його відірвати.

Закінчивши цю справу, Бен відступив у невелику нішу на якихось десять футів від принади, щоб захистити себе ззаду. Він знав, що акул не доведеться довго чекати.

У сріблястому просторі, там, де корали переходили в пісок, їх було вже п'ять. Він мав рацію. Акули прийшли зразу ж, почувши запах крові. <...>

Він зняв на плівку все: наближення акул до цілі, якусь дерев'яну манеру роззявляти пащу, наче в них боліли зуби, пожадливий пакосний укус — найогидливіше видовисько, яке йому доводилось бачити в житті.

— Ах ви гади! — сказав він, не розкриваючи губів.

Як і кожен підводник, він їх ненавидів і дуже боявся, але не міг не захоплюватись ними.

<...> Підвівши очі, він побачив, що вороже настроєна акула-кішка пливе просто на нього... Тільки в цю мить він помітив, що руки і груди в нього вимазані кров'ю від кінського м'яса. Бен прокляв свою необережність. Але докоряти собі було безглуздо і пізно. <...> Бокові різці з розмаху схопили праву руку Бена, ледве не зачепили грудей і пройшли крізь його руку, наче бритва. Від страху і болю Бен почав розмахувати руками; кров його зразу ж скаламутила воду, але він уже нічого не бачив і тільки відчував, що акула зараз нападе знов. Одбиваючись ногами, Бен посувався назад і раптом відчув, що його різонуло по ногах. Судорожно кидаючись, він заплутався в гіллястих заростях; Бен тримав трубку в правій руці, боячись випустити її. І тої миті,

коли він побачив, що на нього напала ще одна акула, трохи менша, він ударив її ногами і сам одкинувся назад.

Бен ударився спиною об надводний край рифу, якимсь викотився з води і, весь у крові, повалився на пісок, як сніп.

Опам'ятавшись, Бен одразу ж згадав усе, що сталося, хоч і не розумів, чи довго він був непритомний <...> Але він побачив сина, його нахилене, сповнене жаху обличчя і зрозумів, що був без пам'яті лише кілька секунд. Рухатись він майже не міг.

— Що мені робити? — кричав Деві. — Бачиш, що з тобою сталося?

<...> Бен глянув на руки і побачив, що права майже зовсім одірвана... Ліва була схожа на шматок пожованого м'яса і сильно кровоточила <...>

Бен знав, що справи його погані. Але тут же змиркував, що треба щось робити: коли його не стане, хлопець залишиться сам, і про це страшно було навіть думати. <...>.

Бен знову знепритомнів; цього разу він був без пам'яті довше і опам'ятався тоді, коли хлопчик перев'язував йому ліву руку. <...>

— Послухай, хлопчику, — заговорив він через силу, — я тобі повинен сказати все одразу, на випадок, якщо знов знепритомнію. Перебинтуй мені руки, щоб я не втрачав надто багато крові. Приведи в порядок ноги і витягни мене з акваланга. Він мене душить.

— Я хотів тебе витягнути, — сказав Деві сумним голосом. — Не можу, не знаю як.

— Ти мусиш мене витягнути, ясно? — прикрикнув Бен за своєю звичкою, але тут же зрозумів, що єдина надія врятуватись і хлопчикові і йому — це примусити Деві самостійно думати, впевнено робити те, що він повинен зробити... — Я тобі скажу, синку, а ти постарайся зрозуміти. Чуєш? — Бен ледве чув сам себе і на секунду навіть забув про біль. — Тобі, бідоласі, доведеться все робити самому, так уже сталося. Не сердься, коли я на тебе гримну. Тут уже не до образ. На це не треба зважати, зрозумів?

— Зрозумів, — Деві перев'язував ліву руку і не слухав його.

— Молодець! — Бен хотів підбадьорити дитину, але це в нього якимось не виходило. Він ще не знав, як підійти до хлопчика, але розумів, що це необхідно. <...>

<...> Спроба ворухнути шиєю знесилила його, і він знепритомнів... Повільно прийшов до пам'яті і відчув навіть полегкість.

— Це ти, Деві?.. — запитав звідкись здалеку.

— Я зняв з тебе акваланг, — почувся тремтячий голос хлопчика. Але в тебе на ногах усе ще тече кров.

— Не звертай уваги на ноги, — сказав він, розплющуючи очі.

Бен трошки підвівся, щоб подивитись, в якому він стані, але побоювся знову знепритомніти. Він знав, що... найгірше — ще попереду, і йому треба було все обмірковувати.

Єдиною надією врятувати хлопця був літак, і Деві повинен буде його вести. <...> Треба було навпомацки знайти шлях до пойнятої страхом незрілої свідомості дитини. Бен уважно подивився на сина і пригадав, що давно вже як слід не приглядався до нього.

"Він, здається, хлопець розвинутий", — подумав Бен, дивуючись чудному напрямку своїх думок. Цей хлопець із спокійним обличчям був чимось схожий на нього самого: за дитячими рисами приховувався, можливо, твердий і навіть невгамовний характер. Але бліде, трохи широкувате обличчя виглядало зараз нещасним. Помітивши пильний погляд батька, Деві одвернувся і заплакав...

— Я не зможу втягнути тебе в машину, — сказав хлопчик; в голосі його звучала туга.

— Е, що там, — сказав Бен, стараючись говорити якомога лагідніше, хоч це було йому дуже важко. — Ніколи не знаєш, на що ти здатний, доки не спробуєш. <...>

— Тепер тягни мене до літака, — ледве чутно промовив Бен. — Ти тягни, а я буду відштовхуватись п'ятами. <...>

— Як же ти зможеш вести літак? — запитав його зверну Деві. <...> Цей маленький "Остер" літає сам, — відповів Бен. — Треба

тільки покласти його на курс, а це не важко. <...>

Довго вибиралися вони по схилу — Деві тягнув, а Бен відштовхувався п'ятами, на мить втрачаючи свідомість і знову вертаючись до тями. <...> Його тіло, здавалося, роздирали тепер на дибі.

— Як справи? — запитав він хлопця... — Ти, видно, зовсім змучився.

— Ні! — крикнув Деві сердито. — Я не втомився!

Його тон здивував Вена: батько ніколи ще не чув у голосі хлопця ні протесту, ні тим більше люті. Виявляється, обличчя його сина могло приховувати ці почуття... Але зараз він не міг дозволити собі роздумувати про це. <...> Деві самому доведеться підняти літак у повітря, вести його і посадити на землю.

— Тепер, — сказав Бен, ледве ворущачи в роті пересохлим язиком, — треба навалити каміння біля дверцят літака. — Передихнувши, він казав далі: — Якщо навалити високо, ти зможеш втягнути мене до кабіни. Візьми каміння з-під коліс.

Деві зразу взявся до роботи... Коли Деві пробував підіймати надто важкі брили, Бен казав йому, щоб він не напружувався.

— У житті можна зробити все, що завгодно, Деві, — промовив він кволим голосом, — якщо не надірвешся. Не надривайся.

Він не пам'ятав, що раніше давав синові такі поради.

— Так, але ж скоро вже смеркне, — сказав Деві, коли скінчив роботу.

— Смеркне? — розплющив очі Бен. Було незрозуміле, чи то він задрімав, чи знову знепритомнів. — Це не присмерк. Це віє хамсин.

— Ми не можемо летіти, — сказав хлопчик. — Ти не зумієш вести літак. Краще й не пробувати.

— Е, — заперечив Бен з тією навмисною лагідністю, від якої їй ому ставало ще сумніше, — вітер сам донесе нас додому!

Вітер міг віднести їх куди завгодно, тільки не додому; а коли він подме надто сильно, вони не побачать під собою ні посадочних знаків, ні аеродромів — нічого.

<...> Ех, коли б він міг рухати ногами! Видно, щось сталося у нього з хребтом; він тепер був майже певен, що кінець кінцем усе-таки помре. Головне — вижити до Каїра і показати хлопцеві, як посадити літак. Цього буде досить. Тільки на це він надіявся, це була мого найдальша мета.

І ця надія допомогла йому забратися в літак... Потім спробував сказати хлопцеві, що треба зробити, але не зміг вимовити й слова. <...>

"Знов непритомнію", — подумалось Бену. Він поринув на кілька хвилин у легкий, приємний сон, але старався зберегти останню нитку свідомості. Він чіплявся за неї. Адже це було єдине, що лишалося в нього для врятування сина. <...>

Ось що треба зробити, Деві, — повільно вів батько. — Потягни важіль газу на дюйм, не більше. Одразу. Зараз же. Постав усю ступню ми педаль. Добре! Молодець! Тепер поверни чорний вимикач з мого боку. Чудово! Тепер натисни оту кнопку, а коли мотор заведеться, потягни важіль ще трохи. Стій! Коли мотор заведеться, постав ногу на ліву педаль, увімкни мотор до краю і розвернись проти вітру. Чуєш?

Це я можу, — сказав хлопець, і Бену здалося, що він почув у його лосі різку нотку нетерпіння, яка нагадувала чимось його власний голос. <...>

Бен відчув, що літак розгойдується в усі боки, хотів виглянути, але поле зору було таке мале, що йому доводилось цілком покладатися на сина.

Відпусти ручне гальмо! — сказав Бен. Він забув про нього. Готово! — відгукнувся Деві. — Я відпустив. <...>

Слухай далі! Це зовсім просто. Тягни важіль і тримай ручку посередині. Коли машина підстрибуватиме, то нічого. Зрозумів? Уповільни хід. І держи прямо. Держи її проти вітру, не бери на себе ручки, доки я не скажу. Ну! Не бійся вітру!

Він чув, що мотор реве дужче — Деві додавав газу, — відчував поштовхи, погойдування машини, яка прокладала собі дорогу в піску. Потім літак почав ковзати, підхоплений вітром, але Бен дочекався, доки поштовхи стали слабші, і знов утратив свідомість.

— Не смій! — почув він здалеку.

Бен опам'ятався. Вони щойно відірвались від землі. Хлопець слухняно тримав ручку і не тягнув її до себе... Бен зрозумів, що хлопцеві потрібно було багато мужності, щоб не смикнути від страху ручку. Різкий подув вітру впевнено підхопив літак, але потім він провалився в яму, і Бену стало дуже погано.

— Піднімись на три тисячі футів, там буде спокійніше! — крикнув він.

Йому треба було витлумачити синові все це до відльоту, адже Деві тепер важко буде його почути...

— Три тисячі футів! — крикнув він. — Три.

— Куди летіти? — запитав Деві.

— Спершу піднімись вище! Вище! — кричав Бен, боячись, що бовтанка знов налякає хлопця. <...> Дивлячись на спідометр і намагаючись на ньому зосередитись, Бен знову поринув у темряву, сповнену болю.

Його повернуло до пам'яті чмихання мотора. Було тихо, вітер ущух, він залишився

внизу, але Бен чув, як важко дихає і ось-ось заглухне мотор.

— Щось сталося! — кричав Деві. — Слухай! Прокинься! Що сталося?

Деві не розумів, що треба зробити, а Бен не зміг йому це вчасно показати. Він незграбно повернув голову, підчепив щокою і підборіддям ручку і підняв її на дюйм. Мотор чхнув, дав вихлоп і загуркотів рівно.

— Куди Летіти? — знову спитав Деві. — Чому ти мені не кажеш, куди летіти?! <...>

— По компасу курс повинен бути приблизно триста двадцять! — крикнув Бен...

— По компасу триста сорок! — закричав Деві.

Компас містився вгорі, і дзеркало рефлектора було видно тільки з сидіння пілота.

— От і добре! Добре! Правильно. Тепер іди вздовж берега і тримайся його весь час. Тільки, боронь боже, нічого більше не роби! — застеріг Бен; він чув, що вже не говорить, а тільки невиразно бурмоче. — Нехай машина сама робить своє діло. Все буде гаразд, Деві...

Отже, Деві все-таки запам'ятав, що треба вирівняти літак, держати потрібні оберти мотора і швидкість!.. Славний хлопчина! Він долетить, Він впорається!

Здавалося, це був останній підсумок всього його життя. Бен провалився в безодню, за край якої він так довго чіплявся заради хлопця...

Залишившись сам на висоті трьох тисяч футів, Деві подумав, що вже ніколи більше не зможе плакати. У нього на все життя висохли сльози.

Тільки раз за свої десять років він похвалився, що його батько льотчик. Але він пам'ятав усе, що батько розповідав йому про цей літак. <...>

В картах Деві розумівся. Тут не було нічого складного. Він знав, де лежить їхня карта, витягнув її з сумки в дверцятах і задумався про те, що доведеться робити, коли підлетить до Суеца. Але, зрештою, хлопець знав і це. Від Суеца вела Дорога до Каїра, вона йшла на захід через пустелю. Летіти на захід буде легше. Дорогу не важко розглядіти, а Суец він упізнає по тому, що там закінчується море і починається канал. Там треба повернути ліворуч.

Деві боявся батька. Правда, не тепер. Тепер він просто не міг на нього дивитись: той спав з відкритим ротом, напівголий, весь залити кров'ю. Хлопець не хотів, щоб батько помер... але нічого не вдієш: це буває. Люди завжди помирають.

Йому не подобалось, що літак летить так високо... йому не хотілося знижуватись у такий вітер... Тоді літак не слухатиметься. Деві не зможе вести його по прямій і вирівняти біля землі. Може, батько вже помер? Він оглянувся і помітив: той дихає уривчасто й рідко.

Сльози, що, як думав Деві, назавжди висохли, знов наповнили його темні очі...

<...>Бен повільно приходив до пам'яті. Глянувши вгору, він побачив куряву, а над нею тьмяне небо.

Деві! Що сталося? Що ти робиш? — закричав він сердито.

Ми майже прилетіли, — відповів Деві. — Але вітер піднявся зараз високо, і вже

смеркає.

Бен заплющив очі, щоб збагнути те, що сталося, але так нічого й не зрозумів. <...>

— Що ти бачиш? — вигукнув він.

— Аеродроми й будинки Каїра. <...> — Літак не хоче йти донизу, — сказав Деві; очі його розширились і, здавалося, займали тепер усе обличчя.

— Вимкни мотор.

— Вимкнув, але нічого не виходить. Не можу опустити ручку.

— Потягни ручку тріммера, — звелів Бен... Він згадав і про закрилки, але хлопцеві нізащо не вдасться їх зрушити. <...> Тепер йому треба сісти, випростатись і стежити через вітрову шибку за наближенням землі. Настала вирішальна хвилина. Підняти літак у повітря і вести його не так важко, а посадити на землю — оце завдання!

— Там великі літаки! — кричав Деві. — Один, здається, стартує!

— Бережись, зверни вбік! — гукнув Бен.

Це була досить нікчемна порада, але потім дюйм за дюймом Бен підводився: йому допомагало те, що ніс літака був опущений. <...> Наскільки міг, він підвів голову і побачив, як наближається земля.

— Молодець! — закричав Бен синові.

Бен тремтів і обливався потом, він почував, що від усього тіла залишилася живою тільки голова. Рук і ніг більше не було.

— Лівіше! — наказував він. — Давай ручку вперед! Нагни її вліво! Гни ще! Добре! Все в порядку, Деві. Ти зможеш. Вліво! Натисни ручку вниз...

— Я вріжуся в літак.

Вену видно було великий літак. <...> Якщо він стартував, а не перевіряв мотори, все буде гаразд. Не можна сідати за льотною доріжкою: там ґрунт надто нерівний.

Бен заплющив очі.

— Стартує...

Бен з зусиллям розплющив очі і кинув погляд поверх носа машини, що хиталася вгору і вниз. <...> Бен відчув, що охоплений жахом Деві почав тягнути на себе ручку.

— Не можна! — крикнув Бен. — Гни її донизу!

Ніс літака задерся, і вони втратили швидкість. Якщо втратити швидкість на такій висоті та ще при цьому вітрі, їх рознесе на шматки.

— Вітер! — гукнув хлопець; його маленьке личко застигло і перетворилося на трагічну маску.

Бен знав, що наближається останній дюйм і все в руках у хлопчика...

— Молодець! — похвалив він.

Залишилася хвилина до посадки. <...> На останньому дюймі, що відділяв їх від землі, Бен усе-таки втратив самовладання. Його огорнув страх, ним оволоділа смерть, і він не міг більше ні говорити, ні кричати, ні плакати. <...> Та ось хвіст і колеса літака торкнулися землі, — це був останній дюйм. Вітер закрутив літак; машина забуксувала, описала на землі петлю і завмерла. Настала тиша.

О, яка тиша і який спокій! Бен чув їх, відчував усією своєю істотою. Він раптом

зрозумів, що виживе. Він так боявся померати і ще зовсім не хотів здаватись!

У житті не раз настають вирішальні хвилини і залишаються вирішальні дюйми, а в пошматованому тілі льотчика знайшлися вирішальні сили — кістки і кровоносні судини, про які люди й не підозрювали... а здатність відроджувати розірвані тканини, здавалося, була дана льотчикові самою природою. <...>

Вся справа в адреналіні, — розкотисте сміявся кучерявий лікар-єгиптянин, — а ви його виробляєте, як атомну енергію.

...> Бен таки втратив ліву руку. Довелося перебороти і параліч, що його кучерявий зцілитель уперто називав "великим нервовим шоком"... Та й це було б нічого, коли б услід за рукою не пішла туди ж і його професія льотчика.

А крім усього, був ще хлопчик.

Він живий і здоровий, — повідомив лікар. — Обійшлося навіть, без шоку. <...>

Отже, і з Деві все було гаразд. Навіть літак уцілів. Усе було дуже добре, але вирішувала справу зустріч з хлопцем <...> важливо було дізнатися, чи зумів хлопець що-небудь побачити в своєму батькові? Ну як, Деві? — несміливо спитав він сина. — Здорово було, га?

Деві кивнув. Бен знав: хлопчина зовсім не думає, що було здорово, але настане час, і він зрозуміє... До цього варто було докласти рук. Розклеївся твій батько, правда? — запитав він знову.

Деві кивнув. Обличчя його лишалося таким же серйозним.

Бен усміхнувся. Так, що вже гріха таїти: батько справді розклеївся! Їм обом потрібен час. Йому, Бену, тепер потрібне буде ціле життя... яке подарував йому хлопець. Але, дивлячись у ці світлі очі, на трохи випнуті вперед зуби, на це обличчя, таке незвичайне для американця, Бен вирішив, що заради нього віддасть усе... Він уже добереться до самого серця хлопчини! Рано чи пізно він до нього добереться. Останній дюйм, який розділяє всіх і все, нелегко подолати, якщо не бути майстром своєї справи. Але бути майстром своєї справи — обов'язок льотчика, а Бен був же колись зовсім непоганим льотчиком.

Переклад В. Гнатовського

Коментар

Оповідання Дж. Олдріджа "Останній дюйм" (1957) — своєрідний глибокий роздум про вічні цінності людського життя, про становлення людини, про духовне зближення батьків і дітей. Символічна й сама назва твору. Останній дюйм, який дуже важливий для посадки літака, символізує також і відстань, що розділяє батька і сина, відстань їхнього непорозуміння.

Письменник переконаний, що "останній дюйм, який розділяє всіх і все, нелегко подолати", але можливо, якщо докласти до цього зусиль. Це він доводить, розповідаючи про один важкий день з життя своїх героїв. Уперше в житті, працюючи разом, батько і син слухали і чули один одного, оскільки лише в цьому був єдиний шанс на порятунок. Знаходячись на межі життя і смерті, Бен відкрив для себе риси характеру та якості, яких раніше не помічав у сина, про які навіть не здогадувався, а Деві, у свою чергу,

зрозумів, що батько любить його. Вони віднайшли шлях до серця один одного, і цим шляхом намагатимуться йти в подальшому своєму житті.